

Tisková zpráva

Názory české veřejnosti na úroveň demokracie a respektování lidských práv v ČR – únor 2017

- ⊙ S fungováním demokracie v naší zemi jsou spokojeny tři pětiny občanů, což je nejvíce za celé sledované období.
- ⊙ Téměř polovina (48 %) českých občanů věří, že demokracie je lepší než jakýkoliv jiný způsob vlády.
- ⊙ Více než polovina české populace (55 %) má za to, že v České republice je s lidmi zacházeno rovnoprávně a spravedlivě.
- ⊙ Téměř tři čtvrtiny občanů (74 %) si myslí, že lidská práva v České republice jsou respektována.
- ⊙ Čeští občané jsou o respektu k lidským právům v ČR přesvědčení nejvíce za celou dobu sledování, tj. od roku 2010.

Zpracovala:
Naděžda Čadová
Centrum pro výzkum veřejného mínění, Sociologický ústav AV ČR, v.v.i.
Tel.: 210 310 588; e-mail: nadezda.cadova@soc.cas.cz

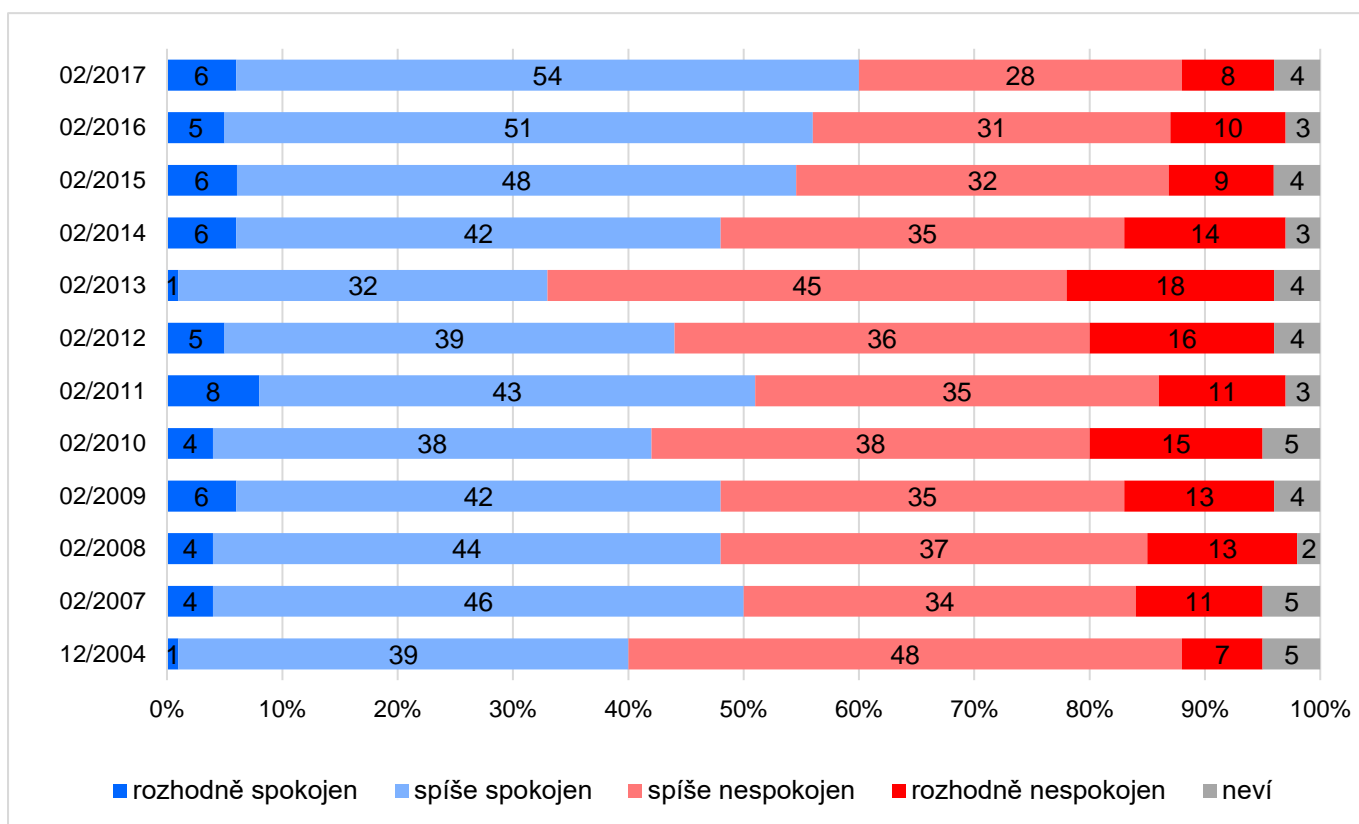
Součástí únorového šetření CVVM SOÚ AV ČR, v.v.i. bylo i několik otázek, které se týkaly názorů respondentů na fungování demokracie v České republice, obecného postoje k demokracii a respektování lidských práv v ČR.

Všech respondentů jsme se nejprve zeptali, jak jsou celkově spokojeni s fungováním demokracie v naší zemi (viz graf 1).¹ Spokojenost s tím, jak v ČR funguje demokracie, vyjádřily tři pětiny respondentů (60 %), z toho 6 % se cítí „rozhodně spokojeno“ a 54 % „spíše spokojeno“. Kriticky hodnotila fungování demokracie v naší zemi více než třetina dotázaných (36 %), v tom 28 % je s ním „spíše nespokojeno“ a 8 % „rozhodně nespokojeno“. 4 % oslovených se k položené otázce nedokázala vyjádřit a zvolila proto odpověď „nevím“.

Spokojenost s fungováním demokracie v ČR vyjadřují častěji lidé ve věku 15 až 19 let a 30 až 44 let, respondenti deklarující dobrou životní úroveň vlastní domácnosti, dotázaní se středoškolským vzděláním s maturitou nebo vzděláním vysokoškolským, obyvatelé Prahy, lidé hlásící se na škále politické orientace k pravici a ti, kteří by ve volbách chtěli volit ANO nebo ODS. Nespokojenost s tím, jak v naší zemi funguje demokracie, se častěji objevila u respondentů starších 60 let, lidí deklarujících špatnou životní úroveň vlastní domácnosti, dotázaných se středním vzděláním bez maturity nebo vyučených, obyvatel Jihočeského kraje, u voličů KSČM a SPD a u oslovených radících se na škále politické orientace jednoznačně k levici.

¹ Znění otázky: „Jak jste celkově spokojen s fungováním demokracie v naší zemi? Jste rozhodně spokojen, spíše spokojen, spíše nespokojen, rozhodně nespokojen?“

Graf 1: Spokojenost s fungováním demokracie v ČR (v %)

Poznámka: Hodnoty v tabulce jsou součtem odpovědí „rozhodně spokojen“ + „spíše spokojen“ a „spíše nespokojen“ + „rozhodně nespokojen“. Dopočet do 100 % tvoří odpovědi „neví“.

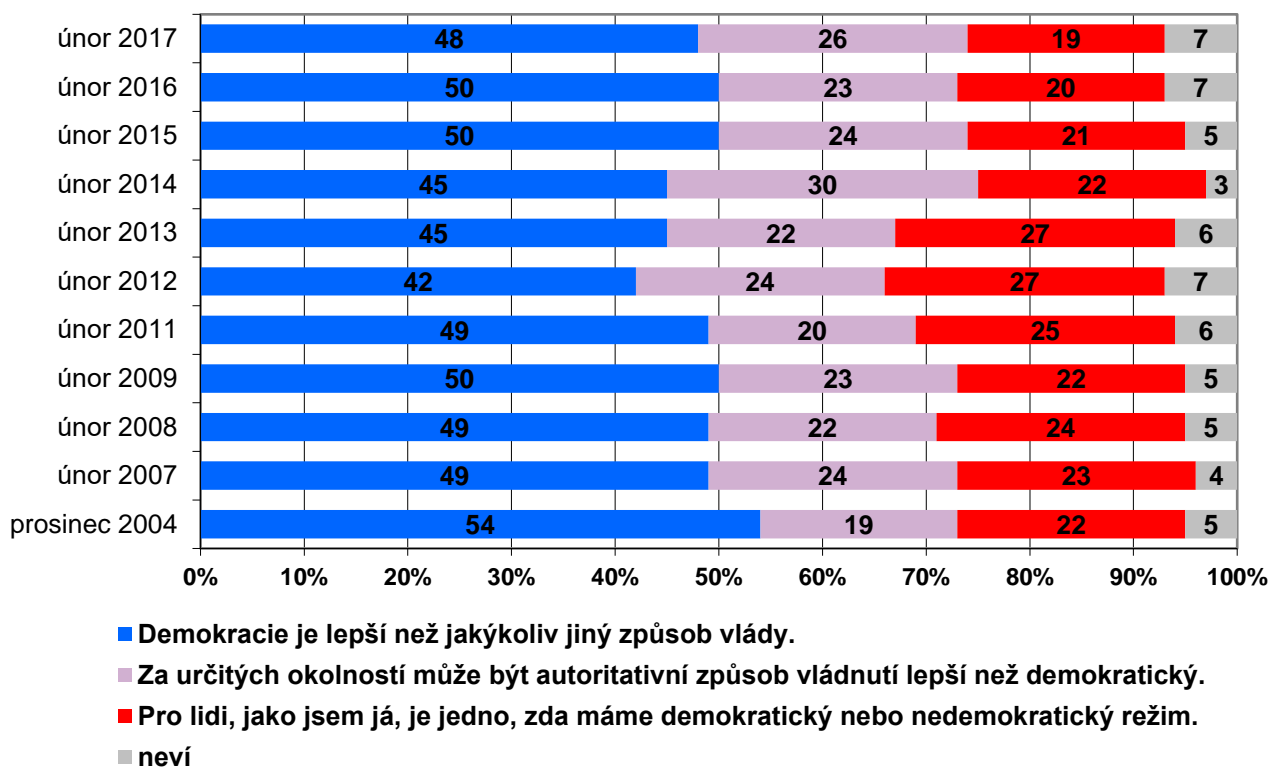
Zdroj: CVVM SOÚ AV ČR, v.v.i., Naše společnost 6. – 19. 2. 2017, 1023 respondentů starších 15 let, osobní rozhovor.

Oproti šetření z února 2016 se spokojenost s fungováním demokracie v naší zemi mírně zlepšila (nárůst celkového podílu spokojených o 4 procentní body). Současná spokojenost s fungováním demokracie v naší zemi je tak nejvyšší za celé sledované období (tj. od roku 2004) a je o 27 procentních bodů vyšší než v roce 2013, kdy naopak dosahovala svého minima. Právě od roku 2013 pak vidíme soustavný růst spokojenosti českých občanů s touto oblastí.

Postoje českých občanů k demokratickému režimu a vývoj těchto postojů v čase zachycuje graf 2. Téměř polovina (48 %) českých občanů věří, že demokracie je lepší než jakýkoliv jiný způsob vlády. Otevřenost možnosti autoritativního způsobu vlády deklarovala v našem výzkumu přibližně čtvrtina oslovených (26 %), další zhruba pětina (19 %) se domnívá, že je lhostejné, zda v zemi je demokratický, nebo nedemokratický režim. Zbýlých 7 % dotázaných se k položené otázce nedokázalo vyjádřit.

Podíl dotázaných, kteří věří, že demokracie je lepší než jakýkoliv jiný způsob vlády, se v porovnání se situací před rokem nijak významně nezměnil a je rovněž srovnatelný s obdobím 2007 až 2011 a 2013 až 2016. Současně je aktuální podíl těch, kteří věří, že demokracie je lepší než jakýkoliv jiný způsob vlády, o 6 procentních bodů vyšší než v únoru roku 2012, kdy dosahoval svého historického minima. Také rozložení dalších názorů v populaci se za poslední 3 roky významně nezměnilo.

Graf 2: Postoj k demokratickému režimu – podíl občanů souhlasících s výroky (časové srovnání v %)²

Zdroj: CVVM SOÚ AV ČR, v.v.i., Naše společnost 6. – 19. 2. 2017, 1023 respondentů starších 15 let, osobní rozhovor.

Demokracie má častěji zastánce mezi lidmi s vysokoškolským vzděláním, občany označujícími svoji životní úroveň jako dobrou a obyvateli Prahy či Královohradeckého kraje. Z hlediska politických preferencí považují demokracii za nejlepší způsob vlády zejména lidé, kteří se sami zařazují k pravici nebo pravému středu, především pak voliči ANO, ODS a TOP 09.

Autoritativní způsob vlády by naproti tomu statisticky významně častěji byli ochotni připustit lidé hlásící se na škále politické orientace jednoznačně k levici, respondenti ve věku od 60 let výše, dotázaní hodnotící svou životní úroveň jako ani dobrou, ani špatnou či jako špatnou a ti, kteří by ve volbách podpořili KSČM.

Skupinu těch, kteří se domnívají, že je vlastně jedno, zda máme demokratický, nebo nedemokratický režim, tvořili ve zvýšené míře respondenti se základním vzděláním, vyučení nebo se středním vzděláním bez maturity, dotázaní deklarující špatnou životní úroveň vlastní domácnosti, respondenti starší 60 let, nezaměstnaní, lidé řadící se na pravolevé škále politické orientace jednoznačně k levici a dotázaní, kteří současně uvedli, že případných voleb do Poslanecké sněmovny by se „rozhodně“ nezúčastnili.

Ve výzkumu jsme se dále zajímali o postoje reprezentativně vybraného vzorku občanů České republiky k uplatňování rovnoprávnosti a spravedlnosti politického systému (viz tabulka 1).

² Znění otázky: „Se kterým z následujících výroků nejvíce souhlasíte? Demokracie je lepší než jakýkoliv jiný způsob vlády. Za určitých okolností může být autoritativní způsob vládnutí lepší než demokratický. Pro lidi, jako jsem já, je jedno, zda máme demokratický nebo nedemokratický režim.“

Tabulka 1: Je v ČR s lidmi zacházeno rovnoprávně a spravedlivě?³

	02/04	02/08	02/09	02/10	02/11	02/12	02/13	02/14	02/15	02/16	02/17
rozhodně ano	5	4	4	4	10	6	2	5	6	5	8
spíše ano	40	39	37	37	43	36	29	40	42	39	47
spíše ne	37	35	37	37	29	36	39	35	33	36	29
rozhodně ne	12	19	18	18	14	18	24	17	14	15	12
ano/ne	45/49	43/54	41/55	41/55	53/43	42/54	31/63	45/52	48/47	44/51	55/41

Pozn.: Dopočet do 100 % tvoří odpovědi „nevím“.

Zdroj: CVVM SOÚ AV ČR, v.v.i., Naše společnost 6. – 19. 2. 2017, 1023 respondentů starších 15 let, osobní rozhovor.

Výsledky výzkumného šetření ukazují, že více než polovina české populace (55 %) má za to, že v České republice je s lidmi zacházeno rovnoprávně a spravedlivě, 8 % dotázaných uvedlo, že tomu tak je rozhodně, podle 47 % spíše. Přibližně dvě pětiny občanů (41 %) si naopak myslí, že rovnoprávnost a spravedlnost jsou principy, které nejsou v České republice uplatňovány, v tom 29 % uvedlo, že spíše nejsou uplatňovány, a 12 %, že rozhodně nejsou uplatňovány. 4 % respondentů zvolila odpověď „nevím.“

Při pohledu na dlouhodobější trendy je patrné, že v porovnání s únorem 2016 došlo k výraznému nárůstu podílu těch, kteří věří, že je u nás s lidmi zacházeno rovnoprávně a spravedlivě (o 11 procentních bodů), a aktuální výsledek je tak společně s rokem 2011 nejlepší za celé sledované období (od roku 2004).

Při zaměření na sociodemografické charakteristiky a jejich vliv na postoj veřejnosti k uplatňování rovnoprávnosti a spravedlnosti politického systému je patrné, že o jeho rovnoprávnosti a spravedlnosti jsou častěji přesvědčeni lidé se vzděláním středním s maturitou nebo vysokoškolským, ti, kteří hodnotí životní úroveň své domácnosti jako dobrou, dotázaní, kteří se na pravolevé škále politické orientace řadí na pravici nebo do pravého středu, a z hlediska stranických preferencí stoupenci ODS, TOP 09 a ANO.

Za nespravedlivé a nerovnoprávné mají fungování politického systému častěji lidé ve věku od 60 let výše, občané se vzděláním základním nebo vyučení či středoškoláci bez maturity, důchodci, nezaměstnaní, respondenti, kteří se politicky řadí jednoznačně k levici, a v neposlední řadě sympatizanti KSČM a nevoliči bez preferované strany.

Jak ukazuje tabulka 2, téměř tři čtvrtiny občanů (74 %) si myslí, že lidská práva v České republice jsou respektována, v tom 13 % je přesvědčeno, že rozhodně jsou respektována, a 61 % uvedlo, že jsou spíše respektována.⁴ Asi pětina (21 %) je oproti tomu přesvědčena o opaku, když 18 % vyjádřilo názor, že lidská práva v naší zemi spíše nejsou respektována, a 3 %, že rozhodně nejsou respektována. 5 % neví, jaký postoj k této otázce zaujmout.

Při srovnání s šetřením realizovaným v únoru 2016 podíl těch, kteří jsou přesvědčeni, že jsou v naší zemi respektována lidská práva, vzrostl o 7 procentních bodů a naopak o 8 procentních bodů ubylo respondentů, kteří si nemyslí, že jsou lidská práva u nás respektována. Čeští občané jsou tak o respektu k lidským právům v ČR přesvědčeni nejvíce za celou dobu sledování, tj. od roku 2010.

³ Znění otázky: „Myslíte si, že v našem současném politickém systému je s lidmi, jako jste Vy, zacházeno rovnoprávně a spravedlivě?“ Varianty odpovědí: Rozhodně ano, spíše ano, spíše ne, rozhodně ne.

⁴ Znění otázky: „Jsou nebo nejsou podle Vás v naší zemi respektována lidská práva?“ Varianty odpovědí: Rozhodně nejsou respektována, spíše jsou respektována, spíše nejsou respektována, rozhodně nejsou respektována.

Tabulka 2: Jsou v ČR respektována lidská práva (časové srovnání v %)

	02/2010	02/2011	02/2012	02/2014	02/2015	02/2016	02/2017
rozhodně jsou respektována	6	14	12	8	10	11	13
spíše jsou respektována	55	56	48	57	59	56	61
spíše nejsou respektována	26	21	27	26	22	25	18
rozhodně nejsou respektována	7	5	8	6	5	4	3
ano/ne	61/33	70/26	60/35	65/32	69/27	67/29	74/21

Pozn.: Dopočet do 100 % tvoří odpovědi „neví“.

Zdroj: CVVM SOÚ AV ČR, v.v.i., Naše společnost 6. – 19. 2. 2017, 1023 respondentů starších 15 let, osobní rozhovor.

Způsob hodnocení respektování lidských práv je provázán s hodnocením životní úrovně domácnosti – lidé, kteří ji hodnotí jako dobrou, zastávají názor, že lidská práva jsou v České republice dodržována, častěji než lidé se špatnou životní úrovní domácnosti. Z hlediska vzdělání platí, že s rostoucím stupněm dosaženého vzdělání roste také přesvědčení o tom, že lidská práva jsou v naší zemi respektována. Přesvědčení o respektu vůči lidským právům v ČR bylo také častější mezi lidmi, kteří se sami politicky zařadili k pravému středu, dotázanými ve věku 45 až 59 let a voliči ANO.

Respondenti, kteří se sami politicky situují jednoznačně na levici, voliči KSČM a lidé, kteří by k volbám nešli, častěji uvádějí, že lidská práva v České republice dodržována nejsou. Přesvědčení o respektování lidských práv je slabší také u lidí starších 60 let, důchodců, nezaměstnaných a nekvalifikovaných dělníků.

Technické parametry výzkumu

<i>Výzkum:</i>	<i>Naše společnost, v17-02</i>
<i>Realizátor:</i>	<i>Centrum pro výzkum veřejného mínění, Sociologický ústav AV ČR, v.v.i.</i>
<i>Projekt:</i>	<i>Naše společnost – projekt kontinuálního výzkumu veřejného mínění CVVM SOÚ AV ČR, v.v.i.</i>
<i>Termín terénního šetření:</i>	<i>6. – 19. 2. 2017</i>
<i>Výběr respondentů:</i>	<i>Kvótní výběr</i>
<i>Kvóty:</i>	<i>Kraj (oblasti NUTS 3), velikost místa bydliště, pohlaví, věk, vzdělání</i>
<i>Zdroj dat pro kvótní výběr:</i>	<i>Český statistický úřad</i>
<i>Reprezentativita:</i>	<i>Obyvatelstvo ČR ve věku od 15 let</i>
<i>Počet dotázaných:</i>	<i>1023</i>
<i>Počet tazatelů:</i>	<i>255</i>
<i>Metoda sběru dat:</i>	<i>Osobní rozhovor tazatele s respondentem - kombinace dotazování CAPI a PAPI</i>
<i>Výzkumný nástroj:</i>	<i>Standardizovaný dotazník</i>
<i>Otázky:</i>	<i>PD.45, PD.47a, PD.51, PD.52</i>
<i>Kód zprávy:</i>	<i>pd170328</i>
<i>Zveřejněno dne:</i>	<i>28. března 2017</i>
<i>Zpracovala:</i>	<i>Naděžda Čadová</i>

Slovníček pojmů:

Kvótní výběr – napodobuje strukturu základního souboru (u nás je to obyvatelstvo České republiky starší 15 let) pomocí nastavení velikosti vybraných parametrů, tzv. kvót. Jinými slovy kvótní výběr je založen na stejném procentuálním zastoupení vybraných vlastností. Pro tvorbu kvót používáme údaje z Českého statistického úřadu. V našich výzkumech jsou stanoveny kvóty na pohlaví, věk, vzdělání, region a velikost obce. Vzorek je tedy vybrán tak, aby procentuální podíl např. mužů a žen ve vzorku odpovídal procentuálnímu podílu mužů a žen v každém kraji ČR. Podobně je zachován procentuální podíl obyvatel jednotlivých krajů ČR, občanů různých věkových kategorií, lidí s různým stupněm dosaženého vzdělání a z různých velkých obcí.

Reprezentativní výběr je takový výběr z celé populace, z jehož vlastností se dá platně usuzovat na vlastnosti celé populace. V našem případě to tedy znamená, že respondenti jsou vybráni tak, abychom zjištěné údaje mohli zobecnit na obyvatele České republiky starší 15 let.

Centrum pro výzkum veřejného mínění (CVVM) je výzkumným oddělením Sociologického ústavu AV ČR, v.v.i.. Jeho historie sahá do roku 1946, kdy jako součást Ministerstva informací začal fungovat Československý ústav pro výzkum veřejného mínění. Současné Centrum vzniklo v roce 2001 převedením svého předchůdce (IVVM) z Českého statistického úřadu do Sociologického ústavu AV ČR, v.v.i.. Včlenění do vědecké instituce zaručuje kvalitní odborné zázemí a kredit pracoviště; jako součást akademického prostředí musí CVVM SOÚ AV ČR, v.v.i., splňovat veškeré nároky a dosahovat tak té nejvyšší odborné úrovně. Hlavní náplní práce oddělení je výzkumný projekt Naše společnost, v jehož rámci je prováděno deset šetření ročně. Jedná se o průzkum veřejného mínění na reprezentativním vzorku české populace od 15 let, kterého se vždy účastní přibližně 1000 respondentů. Omnibusová podoba dotazníku umožňuje pokrýt velkou šíři námětů, a do šetření jsou proto pravidelně řazena politická, ekonomická i další obecně společenská témata. Jsou využívány jak opakované otázky, které umožňují sledovat vývoj zkoumaných jevů, tak náměty nové, reagující na aktuální dění. Díky dlouhodobému a kontinuálnímu charakteru je tento vědecký projekt zkoumání veřejného mínění v České republice ojedinělý.]